

ЩОДО МОЖЛИВОСТЕЙ ОСВОЄННЯ УКРАЇНСЬКИМИ ВИРОБНИКАМИ АФРИКАНСЬКИХ РИНКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Анотація

Проаналізовані ризики у сфері зовнішньої торгівлі України на традиційних ринках товарів і послуг (до яких належать ринки країн СНД і ЄС), обумовлені впливом світової фінансово-економічної кризи і перспективами співпраці України з регіональними інтеграційними утвореннями.

Обґрунтовано перспективність поглиблення співпраці України з африканськими країнами та відповідними регіональними об'єднаннями, на основі чого внесені конкретні пропозиції щодо заходів, спрямованих на розвиток українсько-африканського економічного співробітництва.

ЩОДО МОЖЛИВОСТЕЙ ОСВОЄННЯ УКРАЇНСЬКИМИ ВИРОБНИКАМИ АФРИКАНСЬКИХ РИНКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Розвиток подій у взаємовідносинах України з основними торговельними партнерами останнім часом свідчить про **неминучість кардинальної зміни status quo, яка, скоріш за все, характеризуватиметься помітним (а можливо, й драматичним) зменшенням товарообороту з Росією та іншими країнами Митного Союзу Росії, Білорусі та Казахстану («МС»)**. Таке зменшення обумовлюватиметься, головним чином, двома факторами: репресивними обмеженнями імпорту українських товарів до МС, в тому числі, під офіційним прикриттям «виявлення порушень» фіто-санітарних та інших стандартів, а також внаслідок примусового розриву коопераційних зв'язків (зокрема, у машинобудівній галузі) та зменшення імпорту російських вуглеводневих енергоносіїв, що може стати результатом заходів української сторони щодо енергозбереження та диверсифікації джерел енергопостачання.

З іншого боку, зростання експорту української продукції в європейському напрямку не може повністю нівелювати такі зменшення, оскільки темпи цього зростання обмежуються низькою причин, обумовлених необхідністю пристосування до технічних стандартів та вимог ЄС, розвитку відповідної маркетингової мережі, забезпечення конкурентоспроможної якості та ціни тощо, а асортиментна структура експорту, відповідно, до країн МС та країн ЄС помітно відрізняється. Окрім того, реверсне постачання російського газу окремими країнами ЄС лише частково компенсує скорочення імпорту більш дорогого російського газу безпосередньо з РФ.

Наслідком таких змін стане **поступове накопичення продукції експортного призначення, яке не знаходитиме збуту на традиційних ринках.**

Таким чином, логічним наслідком структурних змін, обумовлених політикою євроінтеграції, стає необхідність термінового масованого виходу на нові міжнародні ринки. Роль таких ринків потенційно можуть відігравати країни Австралії, Азії, Африки та Латинської Америки.

Найбільш привабливими, з точки зору рівня платоспроможного попиту, широти асортименту та, певною мірою, логістичного забезпечення є ринки Австралії та Азії (особливо, Південно-Східної Азії та Китаю), проте засвоєння цих ринків є найскладнішим з точки зору існуючої та очікуваної конкуренції. Стосовно останньої, слід вказати не лише на зацікавленість цим регіоном з боку США та Європейського Союзу, але і на посилення інтересу до нього з боку Російської Федерації (що обумовлюється як давніми намаганнями Росії стати регіональним економічним лідером, так і вимушеною переорієнтацією торговельних потоків у зв'язку з санкціями проти РФ з боку США та ЄС).

В цьому ж контексті слід розглядати також посилення економічних зв'язків РФ з країнами Латинської Америки (особливо Бразилією та Аргентиною), політичним підґрунтям якого є певні «соціалістичні сентименти» та антиамериканізм, поширені в країнах цього

регіону. Така ситуація не лише ускладнює вихід української продукції на ринки Латинської Америки, але й призводить навіть до переорієнтації вже встановлених економічних зв'язків країн регіону з Україною на співпрацю з російськими конкурентами (прикладом чого є проект співпраці України з Бразилією в аерокосмічній галузі – космодром Алякантара).

Отже, не виключаючи необхідності здійснення реальних зусиль щодо опанування ринків вказаних регіонів, тим не менш, слід чітко усвідомлювати, що **на сьогодні єдиний регіон світу, на ринках якого Україна може розраховувати зайняти помітне місце – це Африка** (насамперед йдеться про «Підсахарську Африку» або, в радянській термінології – «чорну Африку»).

Останнє десятиріччя характеризувалося помітним зростанням зацікавленості щодо економічного співробітництва з Африкою з боку не тільки її традиційних партнерів – колишніх колоніальних держав (перш за все, Франції та Великої Британії), але й нових лідерів – Китаю, Індії, Бразилії. Китай навіть ввів посаду Спеціального Представника Уряду у справах Африки в штаті Міністерства закордонних справ, а також активно реалізує програму концесій, участі в державних тендерах, кредитування та фінансової допомоги країнам Африки – що відкриває шлях китайським компаніям до найбільших економічних проектів на континенті.

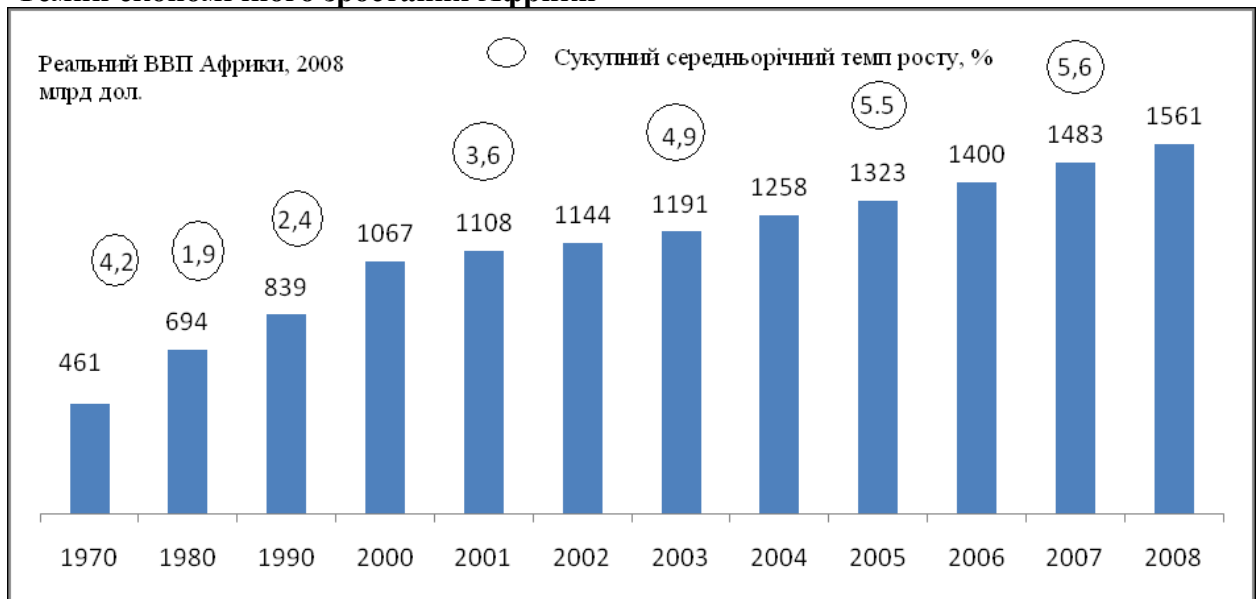
Нещодавно китайська сторона виступила з ініціативою здійснення таких проектів спільно з американськими партнерами – що відкриває новий етап в освоєнні ринку Підсахарської Африки йдеться про проект «Інга III» побудови дамби в Конго (Кіншаса) вартістю в 100 млрд дол. Зростання зацікавленості Сполучених Штатів у співробітництві з Африкою було продемонстровано і також на саміті США-Африка (серпень 2014 р.), на якому президент Б.Обама оголосив про наміри США інвестувати в африканські проекти 33 млрд дол. Ці інвестиції традиційно будуть поєднуватися з наданням фінансової допомоги, яка також розглядається як форма сприяння власному бізнесу: з 15 найбільших торговельних партнерів США 11 є колишніми реципієнтами американської допомоги.

Досить помітне місце африканський напрямок займає і в російській зовнішньоекономічній політиці (причому, в більшості випадків, Росія виступає як альтернативний партнер відносно України).

Такий інтерес обумовлюється, зокрема, тим, що значна кількість країн зазначеного регіону демонструє високі темпи економічного зростання та збільшення сукупного попиту. Економічне зростання Африки прискорилося після 2000 р., що зробило її третім за швидкістю розвитку регіоном в світі.

Рисунок 1

Темпи економічного зростання Африки

Шанс на бурхливий розвиток Африці дала криза в Європі та Америці. Дослідники уважно стежать за тим, який вплив матиме на подальший розвиток Африки недавня глобальна фінансово-економічна криза, що перейшла, судячи з усього, в фазу затяжного млявого економічного нездужання розвинених економік, які, у зв'язку з цим, пред'являють обмежений попит на продукцію традиційного експорту з країн Азії, Африки та Латинської Америки. Підприємці побоюються вкладатися в дорогі інвестиційні проекти на світовій периферії, а зростаючі дефіцити бюджетів західних держав змушують згортати обсяги допомоги, що надається бідним країнам.

З початку нового століття Африка опинилася в досить сприятливих економічних умовах. Багато хто пов'язує це з вигідною кон'юнктурою світових товарних ринків. Дійсно, ціни на багато товарів африканського сировинного експорту в ці роки йшли вгору. Але зводити загальне прискорення економічного зростання тільки до цього фактору було б помилкою. У проміжку між 2000 і 2010 рр. сировинний сектор забезпечив приблизно 24% загального зростання ВВП континенту. Інша частина припадала (за ступенем значущості) на оптову торгівлю, сільське господарство, транспорт, обробну промисловість, фінансові послуги та інші галузі.

Так, Африка володіє 10 % світових запасів нафти і виробляє її приблизно стільки ж, скільки Іран, Венесуела та Мексика разом. До 2020 р. на Африку припадатиме приблизно 15 % світового виробництва нафти. Це робить континент вельми привабливим для транснаціональних корпорацій з точки зору перспективних інвестицій. Передбачається, що до 2030 р. на акваторії країн Тропічної Африки припадатиме понад 30 % усіх світових інвестицій у розробку сировинних ресурсів континентального шельфу. У найближчі роки в Африці в шість разів зростуть доходи від продажу нафти - до 300 млрд дол. на рік. Незважаючи на колосальний вплив на зростання експорту з боку закупок нафти Китаєм, у континенту є і несировинні ринки. Сектор послуг з 2002 року приніс регіону понад половину приросту ВВП - його частка більше, ніж у гірничодобувного сектора. Кенія, наприклад,

розпочала комунікаційну революцію в Африці, продавши півмільярда сім-карт (за допомогою яких можна не тільки дзвонити, але й оплачувати товари і послуги) за сім років.

У більш віддаленій перспективі очікується поліпшення можливостей для експортних виробництв в обробній промисловості. Не виключено, що окремі африканські виробники зможуть з часом потіснити тут навіть китайських та індійських конкурентів. Реальний сектор економіки Підсахарської Африки за умови продовження розпочатої в 2003-2008 рр.. політики вкладення в людський капітал, вміння та навички виробників має потенціал бурхливого зростання працеінтенсивних виробництв. У Східній Азії, що займає зараз цю ринкову нішу, витрати на заробітну плату працівників повсюдно зростають високими темпами. У порівнянні з розвиненими регіонами світу ці витрати ще залишаються в абсолютних виразах вкрай низькими, проте в порівнянні з Африкою вони вже пішли далеко вгору. У цьому випадку частина конкурентних переваг, обумовлених «зарплатною складовою», може переміститися до експортерів з Африки (не виключено, що, правда, що зазначені підприємства-експортери до цього часу належатимуть китайському чи індійському капіталу).

Важливим чинником зростання став демографічний сплеск. Африка є єдиним континентом, де триває бурхливе зростання чисельності населення у віці 15-24 років (в Азії кількість молоді робочої сили вже скорочується).

Таблиця 1

**Темпи зростання ВВП міжнародних економічних регіонів
(у відсотках)**

Групи країн, регіони	2003	2007	2011	2013
Світ	3,8	5,3	3,9	3,0
Розвинуті країни	2,1	2,7	1,7	1,3
Єврозона	0,7	3,0	1,5	-0,4
Нові індустріальні країни Азії	3,2	5,9	4,0	-
Країни з ринками, що народжуються	6,4	8,7	6,2	4,7
Центральна та Східна Європа	4,8	5,4	5,4	2,5
СНД	7,7	8,9	4,8	2,1
Азійські країни, що розвиваються	8,6	11,5	7,8	6,5
АСЕАН-5*	5,8	6,2	4,5	5,0
Латинська Америка та Кариби	2,1	5,7	4,6	2,6
Близький Схід, Магриб та Сахель (Північна Африка)	7,0	5,9	3,9	2,4
Підсахарська Африка	4,8	7,1	5,5	5,1

* Індонезія, Малайзія, Філіппіни, Таїланд та В'єтнам

Зараз на Африку (в цілому) припадає 15,5 % населення світу, але у 2100 році ця частка може скласти вже 38,6 %. А швидка урбанізація (за прогнозами, у 2030 році в містах буде жити вже не 40 % африканців, як зараз, а 50 %) сприятиме досягненню соціально-політичній стабільності в цьому регіоні.

Нове африканське покоління набагато краще освічене, ніж всі попередні. У 1970-х роках тільки 13 % населення мали середню освіту, зараз таких - понад 40 %, - стільки ж було в Туреччині, Мексиці чи Індії, коли вони тільки увійшли в стадію бурхливого зростання.

Зі зростанням рівня освіти відбулися й неминучі зміни в керівництві країн: уряди стали більш відповідальними. У 1990 роках більшість держав Африки управлялися диктатурами, зараз більшість є прийнятно функціонуючими демократіями. Африканські

лідери добре вивчили болючі уроки втрачених двадцяти років (1980-2000 рр.). Головний з них: державні фінанси повинні строго контролюватися. Це дозволило зменшити борг 24 африканських країн наполовину (на 74 млрд дол. або 32 % ВВП).

Реформи управління на континенті йдуть повним ходом. У 2010 році африканська країна - Руанда - вперше стала лідером за темпами підйому в рейтингу Doing Business Світового банку.

На загальноафриканському рівні були зроблені зусилля для створення більш сприятливого середовища для економічного зростання в цілому і ведення бізнесу зокрема. Цим же цілям в чималій мірі слугувало узгодження низки загально регіональних ініціатив, таких як «Нове партнерство для розвитку Африки» (NEPAD), «Нова африканська ініціатива» (NAI), «План «Омега» для Африки», програма «Партнерство тисячоліття для африканського розвитку» (MAP). Велику роль зіграли розробка та впровадження в практику принципів і механізмів моніторингу прогресу на цьому шляху, зокрема Африканського механізму експертної оцінки (APRM). В основу останнього було покладено добровільний моніторинг країн по 4 напрямках: демократія та належне політичне управління; керівництво економічною політикою та управління; корпоративне управління; соціально-економічний розвиток.

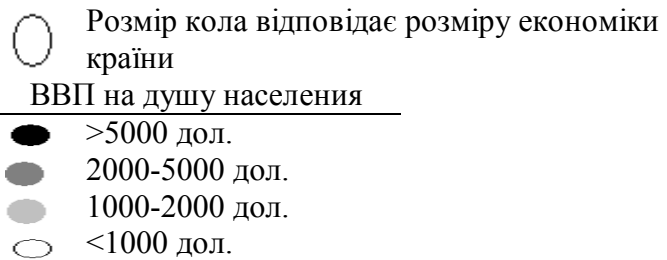
За висновком багатьох міжнародних організацій, проведені реформи дійсно полегшили ведення справ на Африканському континенті як для іноземних інвесторів, так і для місцевих приватних підприємців. Проте умови ведення бізнесу сильно різняться від країни до країни. Зокрема, в Гвінеї для того, щоб почати свій бізнес, на виконання різних формальностей йде 213 днів на кожну процедуру, а в Руанді - 3 дні на все. При здійсненні прямого експорту (що не припускає додаткових процедур або складних схем) на митну очистку товару, що вивозиться з Кот д'Івуару, витрачається в середньому 16,6 дня в порівнянні з 3,8 дня - в Габоні. При імпорті митні процедури в Конго (Браззавіль) займають в середньому 31,4 дня, а в Лесото - всього 4,43.

Головна новітня тенденція полягає у значному зростанні не тільки ВВП африканських країн, але й співвідношення інвестицій до ВВП. У зв'язку з цим, очікується, що принаймні до 2017 року економіка країн Центральної Африки зростатиме високими темпами, займаючи у відповідних рейтингах перші місця.

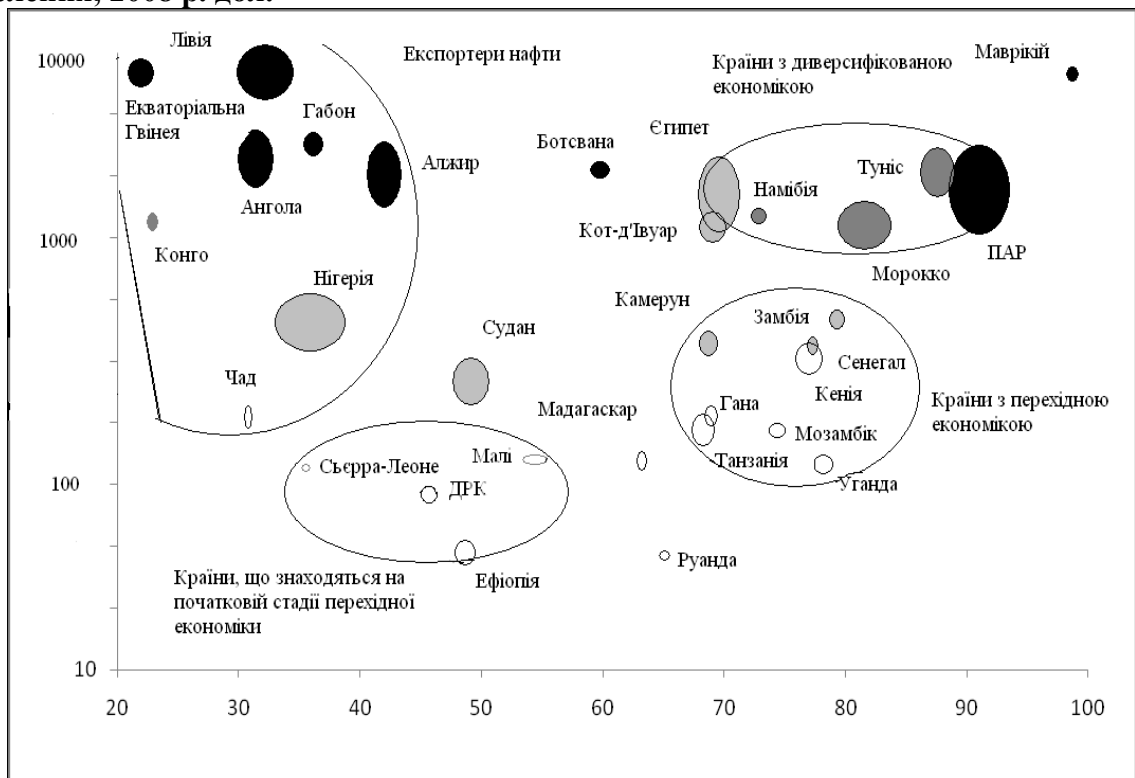
При цьому, окремі країни Африки матимуть свої специфічні «драйвери» економічного розвитку. Зокрема, Південна Африканська республіка використовуватиме можливості, обумовлені добре регульованим банківським сектором, послуги якого, як планується, до 2030 року охоплюватимуть 93 % населення. Ангола стала другим, після Нігерії, експортером нафти в Підсахарській Африці. Це стало наслідком буму нафтовидобутку у 2002-2008 рр., а до кінця цього року очікується новий стрибок видобутку на нових нафтових полях. Розбудова інфраструктури (у тому числі, туристичної) приваблює значні інвестиції в Кабо Верде, економіка якої багатьма експертами вважається найбільш конкурентоспроможною на континенті. Розвиток сільського господарства залишається основним «локомотивом» економіки Гани, у той час як в Мозамбіку дедалі більше значення приділяється не тільки лісовим ресурсам, але й створенню деревообробної промисловості. Великі сподівання покладаються також на розробку значних покладів газу, знайдених у прибережних водах Мозамбіку.

Ринок країн Підсахарської Африки є одним з найбільш динамічних в світі. За останні п'ять років (з 2009 р. по 2013 р.) імпорт країн цього регіону зріс з 222 млрд дол. до 347 млрд дол. За підсумками 2013 р. найбільшими країнами-імпортерами цього регіону стали ПАР (103,5 млрд дол.), Нігерія (47,8 млрд дол.), Ангола (22,1 млрд дол.) та Кенія (16,2 млрд дол.).

Економічна сегментація Африки

Експорт на душу населення, 2008 р. дол.

Диверсифікація економіки

Частка секторів виробництва та послуг у ВВП, 2008 р., %

В товарному розрізі найбільше було імпортовано продуктів машинобудівної галузі (19,3 %), мінеральних продуктів (16,9 %) та автомобілів (8,1 %).

За підсумками п'яти місяців 2014 р. Україна експортувала до країн Підсахарської товарів на 477,5 млн дол., що склало майже 2 % від загального експорту товарів з України. У порівнянні до відповідного періоду 2013 р. відбулось зростання експорту на 2,1 %, при загальному скороченні експорту товарів з України на 5,1 %.

В географічній структурі експорту з України до країн Підсахарської Африки провідне місце посідає Нігерія, на яку припало майже 24 % від всього експорту країн до цього регіону, попри скорочення експорту у порівнянні до відповідного періоду 2013 р. на 16,2 %.

Скорочення експорту товарів до Нігерії було компенсоване зростанням експорту до Кенії (у 1,5 разу) та Джибуті. Поставки добрих до цієї країни на майже 47 млн дол. дозволили збільшити експорт товарів до цієї країни у 117 разів до 56 млн дол. Зазначимо, що таке стрімке зростання є ефектом бази порівняння, адже в 2013 р. Україна практично нічого не

експортувала до цієї країни, хоча за підсумками 2012 р. експорт становив більш ніж 100 млн дол.

Попри те, що найбільшим ринком серед країн Підсахарської Африки є Південно-Африканська Республіка, її частка в структурі експорту з України до цього регіону за підсумками січня-травня 2013 р. становила 9,1 %. Експорт товарів до ПАР склав 43 млн дол, що більш ніж в два рази більше, ніж за аналогічний період 2012 р. Як і у випадку з Джибуті, таке зростання обумовлене ефектом бази порівняння, адже у 2011 р. та 2012 р., експорт товарів склав 44 млн дол. та 60 млн дол. відповідно.

В товарній структурі експорту до Підсахарської Африки провідне місце займають метали та вироби з них, на які припадає 47,5 % від загального експорту товарів до цього регіону. Насамперед чорні метали, експорт яких становив майже 225 млн дол. Також значне місце посідають сільськогосподарські товари (23,6 %) та продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (20,7 %).

Провідним товаром, який Україна постачає до західних країн Підсахарської Африки, насамперед Нігерії та Сенегалу, є чорні метали. Також чорні метали є основним товаром, що експортується до Ефіопії. При цьому ці країни як за п'ять місяців 2014 р., так і за попередні роки практично не імпортували зернові з України. Протилежна ситуація спостерігається на ринку ПАР, де 63,7 % від загального імпорту товарів з України припадає на зернові. На ринках східних країн цього регіону, насамперед Джибуті, провідне місце серед товарів з України посідають добрива. Відносно диверсифікованим є експорт до Кенії, в якій при домінуванні зернових, чорні метали та добрива займають помітну частку.

Таблиця 2

Частка певних видів товарів у загальному експорті до окремих країн Підсахарської Африки

Країна	Чорні метали, %	Добрива, %	Зернові, %
Нігерія	79,9	16,1	0
Сенегал	87,4	0	0
Ефіопія	90,4	0	0
Джибуті	0	82,9	15,6
Кенія	28,6	23,5	46,9
ПАР	0	0	63,7

Джерело: Складено за даними Державної служби статистики України

Перспективи. Найбільш перспективним для України є входження на ринок зернових Нігерії, на якому Україна практично не присутня. За наявними даними імпорт зернових Нігерією протягом останніх трьох років в середньому складав 2 млрд дол. Основними постачальниками були США, Канада, Таїланд та Австралія. Водночас у 2013 р. помітним гравцем на ринку зернових Нігерії стала Росія, яка експортувала цієї продукції на 50 млн дол.

Також доволі перспективним залишається ринок чорних металів та виробів з них. Імпорт цієї продукції країнами Підсахарської Африки в 2013 р. склав 17,9 млрд дол. (7,3 млрд дол. - імпорт чорних металів та 8,6 млрд дол. - імпорт виробів з чорних металів). Україні слід сконцентрувати увагу на виробках з чорних металів, насамперед трубах. У 2013 р. Нігерія, основний торговельний партнер України в Підсахарській Африці, імпортувала виробів з чорних металів на понад 1,5 млрд дол. Водночас імпорт цієї продукції з України склав менше 1 млн дол. Можливі ускладнення у торгівлі з Росією обумовлюють додаткові стимули для пошуків ринку збуту труб у світі, і Підсахарська Африка може стати гарним ринком для їх збуту.

Протягом останніх п'яти років країни Підсахарської Африки суттєво збільшили імпорт соняшникової олії, з 185 млн дол. до 336 млн. Основними імпортерами є ПАР (157 млн дол.), Ботсвана (32 млн дол.), Мозамбик (30 млн дол.) і Намібія (29 млн дол.). Якщо в

світовому масштабі Україна є провідним світовим експортером цього виду продукції, на ринку країн Підсахарської Африки вітчизняні виробники практично не представлені. У 2013 р. країни цього регіону імпортували соняшникової олії з України на 10 млн дол.

Особливий інтерес до проникнення на африканські ринки виявляють такі великі українські компанії як «Авангард» (сільське господарство), КРАЗ, АНТК ім. Антонова тощо. Крім того, за повідомленнями преси, в Африці здійснюють діяльність декілька компаній, власниками (або співвласниками) яких виступають українські фізичні та юридичні особи. Втім, важливо підкреслити, що справжні обсяги україно-африканського співробітництва практично невідомі, оскільки значна частка експортно-імпортних операцій здійснюється через офшорні компанії.

Висновки та рекомендації

Якщо оптимістичні прогнози стосовно африканської економіки в основному збудуться, на Африку очікує бурхливе економічне зростання, насамперед галузей, орієнтованих на широкого споживача (від реального сектору до роздрібної торгівлі, банківської сфери та телекомунікаційних послуг), а також галузей, пов'язаних з розвитком інфраструктури, сільського господарства і розробки природних ресурсів.

Для того, щоб українські компанії зуміли скористатися можливостями, що відкриваються на африканському ринку, Україні необхідно суттєво активізувати торговельну політику на Африканському континенті. Африканські економіки в умовах кризи, як ніколи, відкриті для нових партнерів. Саме зараз з'являються додаткові можливості для розширення українського експорту до країн континенту, доступу до дефіцитних для нашої країни видів природних ресурсів, розвитку політичного і військового співробітництва.

Враховуючи згадане вище, з метою прискорення виходу українських виробників на ринки Підсахарської Африки та підвищення рівня та обсягів україно-африканської економічної співпраці необхідно здійснити наступні заходи.

1. Кабінету Міністрів України:

1.1. Запровадити посаду урядового представника з питань економічних відносин з Африкою або - у разі створення Офісу Торговельного Представника України – заступника Торговельного представника України з питань співпраці з Африкою.

1.2. Рекомендувати місцевим державним органам влади опрацювати спільно з Міністерством закордонних справ та Міністерством економічного розвитку і торгівлі питання встановлення партнерських відносин з країнами або окремими великими регіонами країн Підсахарської Африки.

1.3. Розглянути питання щодо ходу виконання рішення *утворити у складі Міністерства закордонних справ Українське агентство міжнародного розвитку* (Постанова Кабінету міністрів України від 6 липня 2006 р. № 936) та прийняти відповідні рішення, маючи на увазі, що надання міжнародної допомоги країнам, що розвиваються, не тільки дозволить чітко позиціонувати Україну як розвинуту країну, але й сприятиме покращенню торговельних позицій українських виробників в країнах операцій такого агентства.

1.4. Розглянути хід виконання *Програми співробітництва України з країнами Африки* на період 2013-2015 рр. та переглянути *План заходів щодо реалізації цієї Програми*, встановивши конкретні терміни та виконавців (замість стандартних термінів «2013-2015 рр.» та міністерств, відповідальних за даний напрямок роботи) та доручивши Міністерству фінансів України визначити джерела й обсяги фінансування таких заходів.

2. Міністерству закордонних справ України:

2.1. Поширити практику призначення почесних консулів в країнах Підсахарської Африки, забезпечивши їм відповідний статус та дипломатичну підтримку.

- 2.2. Розробити та внести на затвердження Президенту України та Кабінету Міністрів України графіки візитів вищих посадових осіб держави до країн Підсахарської Африки, які визнані як найбільш перспективні з точки зору розвитку двосторонніх економічних відносин.
- 2.3. Забезпечити отримання Україною статусу спостерігача при Африканському Союзі.

3. Міністерству економічного розвитку і торгівлі:

- 3.1. Вивчити питання додаткових можливостей виходу українських виробників на ринки Підсахарської Африки, які впливають зі встановлення відносин асоціації між Україною та Європейським Союзом (зокрема, угодами ЄС щодо асоціації та відносин вільної торгівлі ЄС з країнами Підсахарської Африки, Котонської Угоди тощо).
- 3.2. Вивчити питання та внести відповідні рішення щодо встановлення відносин вільної торгівлі з країнами Підсахарської Африки (на дво- або багатосторонній основі).
- 3.3. Прискорити створення двосторонніх міжурядових комісій щодо економічної співпраці з окремими країнами Підсахарської Африки, які визнані як найбільш перспективні з точки зору розвитку двосторонніх економічних відносин.
- 3.4. Вирішити (спільно з Міністерством закордонних справ України) питання прискорення підписання Угоди про економічне співробітництво з Федеративною Республікою Нігерією.
- 3.5. Вирішити (спільно з Міністерством фінансів України) питання набуття Україною членства в Африканському банку розвитку.
- 3.6. Вивчити (спільно з ТПП України, УСПП та іншими діловими об'єднаннями) можливість створення ділового видання (журналу), який би займався інформаційно-іміджевою підтримкою україно-африканських економічних відносин.

4. Міністерству освіти на науки України:

- 4.1. Провести необхідну підготовчу роботу (складання списків, налагодження особистих контактів тощо) та внести до Кабінету Міністрів України узгоджені з Міністерством закордонних справ України пропозиції щодо запровадження механізму постійної взаємодії з випускниками українських вищих навчальних закладів, які можуть сприяти подальшому розвитку україно-африканських політичних та економічних відносин.

5. Державному агентству з інвестицій та управління національними проектами:

- 5.1. Вивчити питання та внести до Кабінету Міністрів України узгоджені з Міністерством економічного розвитку і торгівлі пропозиції щодо створення в країнах Підсахарської Африки мережі логістичного забезпечення (консигнаційних складів, посередницьких фірм тощо) продажу на ринках цих країн товарів українських виробників.

6. Державному експортно-імпортному банку України:

- 6.1. Запровадити (у якості пілотного проекту) систему фінансової підтримки (пільгові кредитні лінії, кредитні гарантії тощо) українських виробників, які експортують свою продукцію до країн Підсахарської Африки.

7. Державному концерну «Укроборонпром»:

- 7.1. Розробити програму презентації зразків продукції українських підприємств на майданчику міжнародного центру Кофі Аннана в м. Акра, Гана (Kofi Annan

International Peacekeeping and Training Centre) та внести її на затвердження Кабінету Міністрів України.

8. Національній академії наук України:

7.1. Розглянути питання щодо заходів функціонального та інституційного забезпечення підвищення рівня вивчення та наукового аналізу економічних процесів, які відбуваються в країнах Підсахарської Африки, та сприяння розвитку україно-африканських економічних відносин.

**Відділ зовнішньоекономічної політики
Національного інституту стратегічних досліджень
Серпень 2014 р.**